روش نماز رسول الله ﷺ

تأليف: علامه عبد العزيز بن باز رحمه الله

ترجمه:

إسحاق بن عبدالله دبيري العوضي

١٤٢٦/ ١٣٨٤هـ

فهرست مطالب

بسم الله الرحمن الرحيم

جایگاه نماز در اسلام

رسالۀ عالم بزرگوار شیخ عبدالعزیز بن باز رحمه الله در مورد روش نماز رسول الله ﷺ، و احکام نماز و طهارت مریض خواهد آمد.

از خداوند متعال عفو و مغفرت را برای خود و برای آنها و پدران و مادرانمان و برای هر کسی که این کتاب را مطالعه و به آن عمل می‌نماید و برای تمام مسلمین مسئلت می‌نمایم.

إسحاق بن عبدالله دبیری

ریاض ۱۳۸۴/۷/۱ هجری شمسی

برای ارتباط با مترجم می‌توانید به آدرس زیر تماس بگیرید:
السعودية، الرياض ـ الرمز البريدي: (۱۱۷۵۷) ص. پ: (۱۵۰۱۰۳)
P.O.BOX (150103)
www.aqeedeh.com

روش نماز رسول الله ﷺ

حمد و ستایش تنها لایق ذات پروردگار است. درود و سلام بر بنده و فرستاده او محمد ﷺ و آل و یاران او باد. اما بعد:

این چند کلمات مختصر و کوتاهی است در مورد چگونگی نماز رسول الله ﷺ به خواهران و برادران مسلمان خود تقدیم می‌دارم تا آنرا مطالعه و در این زمینه رسول الله ﷺ را سرمشق خود قرار دهند، که می‌فرماید: «**صلوا كما رأيتموني أُصلي**».

«نماز بخوانید همانطور که دیدید من نماز خواندم». (به روایت امام بخاری).

و اینک آنرا به خوانندۀ محترم تقدیم می‌دارم:

وضو کامل بگیرد: وضوی کامل آن است که خداوند در قرآن کریم به آن دستور فرموده و می‌فرماید: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمۡتُمۡ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغۡسِلُواْ وُجُوهَكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ إِلَى ٱلۡمَرَافِقِ وَٱمۡسَحُواْ بِرُءُوسِكُمۡ وَأَرۡجُلَكُمۡ إِلَى ٱلۡكَعۡبَيۡنِۚ وَإِن كُنتُمۡ جُنُبٗا فَٱطَّهَّرُواْۚ وَإِن كُنتُم مَّرۡضَىٰٓ أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوۡ جَآءَ أَحَدٞ مِّنكُم مِّنَ ٱلۡغَآئِطِ أَوۡ لَٰمَسۡتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَلَمۡ

تَجِدُواْ مَآءً فَتَيَمَّمُواْ صَعِيدًا طَيِّبًا فَٱمۡسَحُواْ بِوُجُوهِكُمۡ وَأَيۡدِيكُم مِّنۡهُۚ مَا يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيَجۡعَلَ عَلَيۡكُم مِّنۡ حَرَجٖ وَلَٰكِن يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمۡ وَلِيُتِمَّ نِعۡمَتَهُۥ عَلَيۡكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ ٦﴾. (المائدة: ٦).

«ای مؤمنان هنگامیکه برای نماز بپاخواستید صورت‌ها و دست‌های خود را همراه با آرنج‌ها بشوئید و سرهای خود را مسح کنید و پاهای خود را همراه با قوزک‌ها بشوئید. اگر یکی از شما بیمار بودید یا اینکه مسافر باشید یا اینکه یکی از شما از قضای حاجت برگشته‌اید یا آمیزش جنسی با زنان کرده‌اید و در این صورت آب نیافتید با خاک پاک تیمم کنید و با آن بر صورت‌ها و دست‌های خود بکشید. خداوند نمی‌خواهد شما را به زحمت بیفکند، بلکه می‌خواهد شما را پاک سازد و نعمتش را بر شما تمام نماید؛ شاید شکر او را بجا آورید!».

و پیامبر ﷺ می‌فرماید: «**لا تقبل صلاة بغير طهور، ولا صدقة من غلول**»: «خداوند نماز بدون وضو را قبول نمی‌کند، و نیز صدقه را از مالی که از راه خیانت بدست آورده قبول نمی‌کند». و حدیثی که رسول الله ﷺ برای کسی که در نماز کوتاهی کرده بود فرمود: «**إذا قمت إلى الصلاة فأسبغ الوضوء**».

اگر برای نماز به پا خواستی، بطور کامل وضو بگیر.

۱. **رو به قبله نمودن:** نمازگزار هرجا که باشد باید تمام بدن خود را رو به قبله نماید و برای نمازی که می‌خواهد انجام دهد خواه فرض یا سنت باید نیت داشته باشد، و نیت بر زبان نیاورد زیرا نیت در قلب است، و به زبان آوردن آن مشروع نیست، بلکه بدعت می‌باشد، چون نه رسول الله ﷺ و نه اصحاب کرام ﷺ به آن نطق ننموده‌اند، و مستحب است نمازگزار خواه امام باشد یا منفرد در مقابل ستره، نماز بخواند، زیرا رسول الله ﷺ به آن دستور فرموده‌اند.

رو به قبله نمودن شرط صحت نماز می‌باشد، مگر در مسائلی که استثناء شده‌اند و آن در کتابهای فقهی بیان شده است.

۲. **گفتن تکبیر:** تکبیر احرام می‌گوید در حالیکه به سجده‌گاه نگاه می‌کند می‌گوید (الله اکبر).

۳. هنگام تکبیر گفتن دستانش را تا مقابل شانه‌ها یا گوش‌ها بلند می‌کند.

٤. **گذاشتن دست روی سینه:** دست راست را روی دست چپ و مچ می‌گذارد آنگاه روی سینه قرار می‌دهد.

بدلیل حدیث وائل بن حُجْر و قبیصه بن هُلْب الطائی از پدرش ﷺ.

۵. خواندن دعای استفتاح: مستحب است که دعای استفتاح را بخواند که عبارت است از: «**اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِيْ وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِيْ مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِيْ مِنْ خَطَايَايَ بِالثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ**»: «بار الها! بین من و خطاهای من، همانند فاصله ای که بین مشرق و مغرب انداخته ای، فاصله بیانداز، و مرا از خطاهایم پاک ساز، همانند لباس سفیدی که از آلودگی پاک می شود. بار الها! خطاهای مرا با برف و آب و تگرگ بشوی». (متفق علیه).

و اگر خواست بجای آن می‌گوید: «**سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلاَ إِلَهَ غَيْرُكَ**»: «بار الها! پاک و منزهی، و حمد از آن توست، و نامت با برکت است وقدرت و شکوه تو بسیار بالاست و هیچ معبودی بجز تو «بحق» وجود ندارد». (به روایت امام مسلم).

اشکالی ندارد اگر دعاهای استفتاح دیگری که از سنت وارد هستند بخواند و بهتر آن است که گاه‌گاه دعاهای دیگر را

بخواند. سپس می‌گوید: «**أعوذ بالله من الشيطان الرجيم ـ بسم‌الله الرحمن الرحيم**» و سورۀ فاتحه را قرائت می‌کند. بدلیل فرمودۀ رسول الله ﷺ که می‌فرماید: «**لا صَلاَةَ لِمَنْ لَم يَقْرَأ بفَاتحَة الكِتَاب**»: «نماز کسی که سورۀ فاتحه را نخواند جائز نمی‌باشد» و پس از «**ولا الضالين**» در نمازهایی که با صدای بلند خوانده می‌شود با صدای بلند، و در نمازهایی که با صدای پایین خوانده می‌شود با صدای پایین بگوید: «آمین» سپس هر اندازه که میسر است قرآن بخواند و بهتر آن است که در نمازهای ظهر و عصر و عشاء سوره‌های متوسط بخواند و در نماز فجر سوره‌های طولانی و در مغرب سوره‌های کوتاه بخواند و گاه‌گاه در نماز مغرب سوره‌های طولانی و متوسط را هم بخواند. چنانکه از رسول الله ﷺ ثابت شده بهتر است نماز عصر کوتاه‌تر از نماز ظهر باشد.

٦. **ركوع:** تکبیر می‌گوید در حالیکه دستانش را تا مقابل شانه‌ها یا گوش‌هایش بلند کرده و به رکوع می‌رود. کمر و سرش را هموار می‌سازد، و دستانش را بر روی زانو قرار داده و ا نگشتانش را باز می‌گذارد. آرام می‌گیرد و می‌گوید: «**سبحان ربي العظيم**»: «منزه است پروردگار بزرگوارم».

و بهتر است سه بار آنرا تکرار کند و مستحب است به همراه آن این دعا را هم بخواند: «**سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ**»: «پروردگارا! تو پاک و منزّهی، خدایا تو را ستایش می نمایم، الهی، مرا ببخشای».

۷. **بلند شدن از رکوع:** سرش را از رکوع بلند می‌کند، و دستانش را تا مقابل شانه‌ها یا گوش‌هایش بلند می‌کند می‌گوید: «**سمع الله لمن حمده**»: «خداوند حمد و ستایش کسی را که او را ستود شنید».

خواه امام باشد یا منفرد و در هنگام قیام می‌گوید: «**مِلْءَ السَّمَوَاتِ، وَمِلْءَ الأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ**».

«الهی! حمدی که آسمان‌ها و زمین و میان آن‌ها و هر چه تو بخواهی را پر کند، از آن تو است.

اگر بعد از آن این دعا را زیاد کند بهتر است: «**أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُلُّنَا لَكَ عَبْدٌ اللَّهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ**».

«الهی! تو اهل ستایش و عظمت هستی. الهیّ تو شایستۀ ستایش بندگان هستی. همگی ما بندگانت هستیم، آن چه تو

بفرمائی هیچ کس جلوی آن را نمی‌گیرد، و آنچه جلوی آن را بگیری کسی قدرت ندارد آن را عطا نماید. الهی! صاحب ثروت، او را ثروتش از عذاب تو نجات نمی دهد و «تمامی شکوه» و ثروت از آن تو است».

زیرا در برخی اَز احادیث صحیح ثابت شده است که رسول الله ﷺ هنگام بلند شدن از رکوع این دعاها را می‌خواند، باز هم اگر شخص نمازگزار مأموم باشد هنگام بلند شدن از رکوع می‌گوید «**ربنا لک الحمد**» و دعاهای مذکور را می‌خواند و مستحب است پس از اعتدال از رکوع دستایشان را روی سینه قرار دهند. همچنانکه پس از تکبیر احرام دستان را روی سینه قرار می‌دادند. به دلایلی که از رسول الله ﷺ ثابت شده است مانند حدیث وائل بن حجر و حدیث سهل بن سعد رضي الله عنه.

۸. **سجده:** تکبیر می‌گوید و زانوهایش را پیش از دستانش به زمین می‌گذارد و سجده می‌کند، اگر ممکن نباشد زانوهایش را پیش از دستان به زمین بگذارد اشکالی ندارد که دستانش را به زمین بگذارد.

انگشتان دست و پایش را رو به قبله می‌نماید. انگشتان دست را بهم می‌چسباند و روی اعضای هفتگانه قرار می‌گیرد.

اعضای هفتگانه از این قرارند:

۱. پیشانی همراه بینی، ۲و ۳. دو دست، ٤ و ٥. دو زانو، ٦ و ۷. انگشتان هر دو پا. سپس می‌گوید: «**سبحان ربي الأعلى**»: «منزه است پروردگار بلندمرتبه‌ام».

سه بار یا بیشتر آنرا تکرار می‌نماید و مستحب است به همراه آن این دعا را هم بخواند: «**سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ**»: «پروردگارا! تو پاک و منزّهی، خدایا تو را ستایش می نمایم، الهی، مرا ببخشای».

بهتر است در سجده بسیار دعا کند.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «**فأمّا الركوع فعظِّموا فيه الرَّبَّ، وأما السجود فاجتهدوا في الدعاء، فقمن أن يستجاب لكم**»: «اما در رکوع پروردگار را به بزرگی یاد کنید، و اما در سجده تلاش کنید که بسیار دعا کنید، زیرا شایسته است که دعا مستجاب شود». (به روایت از امام مسلم).

و در حدیث دیگر آمده که رسول الله ﷺ می‌فرماید: «**أقرب ما يكون العبد من ربه وهو ساجد، فأكثروا الدعاء**»: «به هنگام سجده بنده از همه جا به خداوند نزدیک‌تر است، پس در سجده به کثرت دعا کنید» (به روایت امام مسلم).

و در سجده خير دنيا و آخرت را براى خود و مسلمانان مسئلت نماييد خواه نماز فرض باشد يا نقل.

بازوها و آرنج‌هايش را به پهلو و شكمش را به ران‌ها و ران‌هايش را به ساق نچسباند و آرنج‌هايش را بلند نگه دارد و به زمين نچسباند رسول الله ﷺ مى‌فرمايد: «**اعتدلوا في السجود ولا يبسط أحدكم ذراعيه انبساط الكلب**».

«در سجده حد وسط را رعايت نمائيد و بسان سگ دستانتان را مگسترانيد». (متفق عليه).

٩. بلند شدن از سجده: به گفتن تكبير سر را از سجده بلند مى‌نمايد و پاى چپ خود را پهن كرده و روى آن مى‌نشيند. پاى راست را نصب نموده و انگشتان پايش را رو به قبله مى‌كند و دستانش را روى ران‌ها و زانوهايش قرار مى‌دهد و مى‌گويد: «**رَبِّ اغْفِرْ لِيْ رَبِّ اغْفِرْ لِيْ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَارْحَمْنِيْ، وَاهْدِنِيْ، وَارْزُقْنِيْ، وَعَافِنِيْ، وَاجْبُرْنِيْ**».

«اى الله! مرا ببخش، مرا ببخش بار الها! مرا ببخش. به من رحم كن، مرا هدايت كن، به من رزق و عافيت عطا كن، كوتاهى‌هاى مرا جبران كن».

و آرام مى‌گيرد تا اينكه مهره‌هاى كمر بجاى خود برگردند.

زیرا رسول الله ﷺ اعتدال پس از رکوع و نشستن در میان دو سجده را طول می‌داد.

۱۰. سجدهٔ دوم: تکبیر می‌گوید و برای بار دوم سجده می‌برد همانند سجدهٔ اول.

۱۱. بلند شدن از سجدهٔ دوم: تکبیر می‌گوید و از سجده بلند می‌شود، همانند نشستن میان دو سجده لحظه‌ای مکث می‌نماید که آن حالت را جلسه استراحت گویند. قول صحیح‌تر بر آن است که جلسه استراحت مستحب و ترک آن اشکالی ندارد و در آن ذکر و دعاء وجود ندارد.

سپس با تکیه به زانوها اگر ممکن باشد برای رکعت دوم بلند می‌شود، و اگر ممکن نباشد با تکیه بر دستان بلند شود. سپس سورهٔ فاتحه و هر اندازه که میسر باشد قرآن می‌خواند و آنچه را که در رکعت قبلی انجام داد تکرار می‌کند، و جائز نیست مأموم از امام سبقت بگیرد، زیرا رسول الله ﷺ امتش را از آن برحذر داشته، و نیز مکروه است همراه امام حرکت کند. مستحب است پس از قطع صدای امام بلافاصله بدنبال امام حرکت نماید. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «**إنما جعل الإمام ليؤتم به فلا تختلفوا عليه، فإذا كبر، فكبروا، وإذا ركع فاركعوا،**

وإذا قال سمع الله لمن حمده، فقولوا: ربنا ولک الحمد، وإذا سجد فاسجدوا»: «امام برای آن است که به او اقتدا شود. پس هر وقتی تکبیر گفت شما نیز تکبیر بگویید. از امام پیشی نگیرید هرگاه به رکوع رفت شما نیز به رکوع بروید. هر وقت امام گفت «**سمع الله لمن حمده**» شما بگویید «**ربنا ولک الحمد**». هر وقت به سجده رفت شما نیز به سجده بروید».(متفق علیه).

۱۲. اگر نماز دو رکعتی باشد: مانند نماز فجر، نماز جمعه، و نماز عیدین پای راست خویش را نصب می‌نماید و پای چپ را پهن می‌کند و روی آن می‌نشیند. دست راست را روی ران راست قرار می‌دهد. همه انگشتان را بجز انگشت سبابه می‌بندد وقتی به ذکر «**الله**» رسید به آن به وحدانیت خداوند اشاره می‌نماید و نیز هنگام خواندن دعا به آن اشاره می‌کند.

اگر انگشت کوچک و انگشت چسبیده به آن را ببندد و انگشت وسط و انگشت شست را حلقه نماید و با انگشت سبابه هنگام ذکر «**الله**» و دعا اشاره نماید بهتر است، زیرا هر دو صورت از رسول الله ﷺ واردند. أفضل آن است که گاهی این صورت، و گاهی آن صورت را انجام دهد. و دست

چپ را روی ران چپ و زانو قرار می‌دهد سپس تشهد را می‌خواند که عبارت است از: «**التَّحِيَّاتُ لله، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ الله وَبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ الله الصَّالِحِيْنَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ**». «[فرمانروائی، رحمت و برکت و پاکی مخصوص الله است]، سلام و رحمت و برکات خدا بر تو باد ای پیامبر، سلام بر ما و کليّه بندگان صالح خدا، من گواه می‌دهم که هیچ معبودی بجز الله «بحق» وجود ندارد و محمد ﷺ بنده و رسول اوست».

سپس می‌گوید: «**اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيْمَ وَعَلى آلِ إِبْرَاهِيْمَ، إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيْمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيْمَ، إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ**»: «بار إلها! بر محمد ﷺ و آل محمد درود بفرست همچنان که بر ابراهیم ؛ و آل ابراهیم درود فرستادی، همانا تو ستوده و باعظمت هستی. بار الها! بر محمد و آل محمد برکت نازل فرما همچنان که بر ابراهیم ؛ و آل ابراهیم برکت نازل کردی، همانا تو ستوده و باعظمت هستی».

از چهار چیز به خداوند پناه می‌برد و می‌گوید: «**اللَّهُمَّ إِنِّيْ**

أَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيْحِ الدَّجَّالِ»: «بارالها من به تو از عذاب دوزخ و از عذاب قبر و از فتنه‌های زندگی و مرگ و از بدی فتنه دجال پناه می‌برم».

سپس از خیر دنیا و آخرت هر اندازه که خواست از خداوند طلب می‌کند. اشکال ندارد اگر برای پدر و مادر و بقیهٔ مسلمانان نیز دعا کند خواه نماز فرض باشد یا سنت. در حدیث ابن مسعود آمده هنگامی که رسول الله ﷺ تشهد را به او یاد می‌داد فرمود: «**ثم ليتخيّر من الدعاء أعجبه إليه فيدعو**»: «سپس دعاهایی را بدلخواه خود انتخاب می‌نماید و به آنها دعا می‌کند».

و در روایت دیگری آمده: «**ثم يتخيّر من المسألة ما شاء**»: «هر مسئلتی که دلخواه بود انتخاب می‌نماید. و این شامل هر چیزی که منفعت دنیوی و أخروی باشد می‌شود.

سپس به طرف راست و چپ سلام می‌دهد: «**السلام عليكم ورحمة الله، السلام عليكم ورحمة الله**».

۱۳. اگر نماز سه رکعتی یا چهار رکعتی باشد: مانند مغرب، ظهر، عصر، عشاء پس از دو رکعت تشهد مذکور را

همراه با فرستادن درود بر رسول الله ﷺ می‌خواند سپس با تکیه بر زانوها بلند می‌شود و دستانش را تا مقابل شانه‌ها بلند می‌کند و می‌گوید «**الله أکبر**» و دستانش را روی سینه قرار می‌دهد و تنها سورۀ فاتحه را می‌خواند. اشکال ندارد اگر گاه‌گاه در رکعت سوم و چهارم نماز ظهر سوره‌ای یا چند آیه از قرآن بخواند، چنانکه در حدیث أبو سعید الخدری ﷺ آمده است.

و اگر در تشهد درود فرستادن بر رسول الله ﷺ را ترک نمود اشکالی پیش نمی‌آید. زیرا فرستادن درود در تشهد اول مستحب می‌باشد، و بعد از رکعت سوم مغرب و چهارم ظهر و عصر و عشاء تشهد می‌خواند و بر رسول الله ﷺ درود می‌فرستد. پناه می‌برد به خدا از چهار چیز. از عذاب جهنم و عذاب قبر و فتنه‌های مرگ و زندگی و فتنه دجال و بهتر است که بیشتر دعا کند.

برخی از دعاهای مشروع در اینجا این است: ﴿رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗ وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِ حَسَنَةٗ وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ﴾: «پروردگارا در دنیا به ما نیکی رسان، و در آخرت نیز به ما نیکی عطا فرما، و ما را از عذاب آتش دوزخ محفوظ نگهدار،

از انس ﷺ روایت شده که بیشتر دعای رسول الله ﷺ این بود که می‌فرمود: ﴿رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗ وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِ حَسَنَةٗ وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ﴾ و به دلیل حدیث ابی حمید برای نشستن تشهد آخر پای چپ را زیر پای راست قرار می‌دهد و مقعد و کفل خویش را روی زمین می‌گذارد. پس از تشهد می‌گوید: «**السلام عليكم ورحمة الله**». «**السلام عليكم ورحمة الله**».

بعد از سلام سه بار از خداوند طلب مغفرت می‌نماید و می‌گوید: «**أَسْتَغْفِرُ اللهَ (ثلاثاً)، اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ. لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ، اللَّهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ. لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُوْنَ**».

«از الله طلب آمرزش می‌کنم [سه مرتبه] الهی تو سلامی، و سلامتی از جانب تو است، تو بسیار بابرکتی، ای صاحب عظمت و بزرگی. معبودی «بحق» بجز الله، وجود ندارد. شریکی ندارد، پادشاهی از آن اوست، ستایش شایستهٔ اوست، و او بر هر چیزی توانا است، الهی! آن چه تو بدهی، هیچ

کس مانع آن نمی‌گردد، و آنچه تو منع کنی، هیچ کس نمی‌تواند آنرا بدهد. توانگر، او را ثروتش از عذاب تو نجات نمی‌دهد، و «تمامی شکوه و» ثروت از آنِ تو است. هیچ معبودی جز او «بحق» نیست. جز او کسی دیگر را عبادت نمی‌کنیم، نعمت و فضل از آنِ اوست، ستایش نیکو مخصوص اوست، معبودی بجز او وجود ندارد، همهٔ ما با اخلاص او را بندگی می‌کنیم هر چند کافران دوست نداشته باشند».

سپس ۳۳ بار «**سُبْحَانَ الله**» و ۳۳ بار «**الْحَمْدُ لله**» و ۳۳ بار «**اللهُ أَكْبَرُ**» که مجموعاً ۹۹ بار می‌شود و برای بار صدم می‌گوید: «**لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ**» بعداً آیه‌الکرسی و بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ۝٢ لَمۡ يَلِدۡ وَلَمۡ يُولَدۡ ۝٣ وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدُۢ﴾.

به نام خداوند بخشنده مهربان. بگو: خداوند، یکتا و یگانه است؛ (۱) خداوندی است که همه نیازمندان قصد او می‌کنند؛ (۲) (هرگز) نزاد، و زاده نشد، (۳) و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است! (٤)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلۡفَلَقِ ۝١ مِن

﴿شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِن شَرِّ ٱلنَّفَّٰثَٰتِ فِي ٱلۡعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾.

١ ـ بگو: پناه می‌برم به پروردگار سپیده‌ٔ صبح.٢ ـ از شر تمام آنچه آفریده است.٣ ـ و از شر هر موجود شرور هنگامی که شبانه وارد می‌شود.٤ ـ و از شرّ آنها که در گره‌ها می‌دمند.٥ ـ و از شرّ هر حسودی هنگامی که حسد می‌ورزد).

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ ٱلنَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَٰهِ ٱلنَّاسِ ﴿٣﴾ مِن شَرِّ ٱلۡوَسۡوَاسِ ٱلۡخَنَّاسِ ﴿٤﴾ ٱلَّذِي يُوَسۡوِسُ فِي صُدُورِ ٱلنَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ ٱلۡجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ﴾.

١ ـ بگو: پناه می‌برم به پروردگار مردم.٢ ـ به مالک و حاکم مردم.٣ ـ به (خدا و) معبود مردم.٤ ـ از شرّ وسوسه‌گر پنهانکار.٥ ـ که درون سینه‌ٔ انسانها وسوسه می‌کند.٦ ـ خواه از جن باشد یا از انسان).

را می‌خواند، و مستحب است سه سوره مذکور را پس از نماز فجر و مغرب سه بار تکرار نماید، و نیز مستحب است بعد از اذکار مذکور ده بار پس از نمازهای فجر و مغرب بگوید: «**لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِيْ**

وَيُمِيْتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ».

معبودی بجز الله یگانه نیست، شریکی ندارد، پادشاهی از آن اوست و ستایش مر او راست، زنده می کند و می میراند، و او بر هر چیز تواناست.

اگر نمازگزار امام باشد پس از استغفار و گفتن: «**اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجُلاَلِ وَالإِكْرَامِ**» رو به مأمومین می‌نماید و اذکار مزبور را می‌خواند.

در این مورد احادیث بسیار هستند از جمله حدیث عائشه که در صحیح امام مسلم آمده است و همگی این اذکار سنت می‌باشند.

برای هر زن و مرد مسلمانی مستحب است که پیش از نماز ظهر چهار رکعت و پس از آن دو رکعت بعد از نماز مغرب، دو رکعت پس از نماز عشاء دو رکعت و پیش از نماز فجر دو رکعت که مجموعاً دوازده رکعت می‌باشد بخواند، و آنها را سنت رواتب می‌نامند، زیرا رسول الله ﷺ در حضر به انجام آنها مواظبت فرموده‌اند اما در سفر بجز رواتب فجر و نماز وتر سنت نمی‌خواند.

و در این باره رسول الله ﷺ الگوی ماست. خداوند می‌فرماید: ﴿ لَّقَدۡ كَانَ لَكُمۡ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسۡوَةٌ حَسَنَةٞ ﴾.

(الأحزاب: ۲۱). «در (زندگی) رسول خدا سرمشق و الگوی زیبایی برای شما است».

و رسول الله ﷺ فرموده «**صلوا كما رأيتمونى أصلي**»: «نماز بخوانید همانطور که دیدید من نماز خواندم». (بخاری).

بهتر آن است که نمازهای رواتب و وتر در منزل خوانده شود و اگر در مسجد خوانده شد اشکالی ندارد.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «**أفضل صلاة المرء في بيته إلاَّ الصلاة المكتوبة**»: «بهترین نماز انسان آن است که در منزل خوانده شود بجز نمازهای فرض». (متفق علیه).

محافظت بر نمازهای سنت رواتب سبب داخل شدن به بهشت است. در صحیح مسلم از ام حبیبه رضي الله عنها روایت شد که می‌گوید: شنیدم از رسول الله ﷺ می‌فرمود: «**ما من عبد مسلم يُصلي لله تعالى كل يوم ثنتي عشرة ركعة تطوعاً غير فريضة إلاَّ بنى الله له بيتاً في الجنة**»: «هر مسلمانی روزانه دوازده رکعت نماز سنت را برای خدا بخواند در بهشت خانه‌ای را برای او می‌سازد».

امام ترمذی این حدیث را به آنچه گفته شد تفسیر نموده است.

اگر چهار رکعت سنت پیش از عصر و دو رکعت پیش از مغرب و دو رکعت پیش از عشاء را بخواند کار نیکی انجام می‌دهد.

رسول الله ﷺ فرموده: «**رحم الله امرءاً صلى أربعاً قبل العصر**»: «رحمت خداوند بر آن کسی که پیش از عصر چهار رکعت نماز سنت بخواند. به روایت امام احمد و ابوداود و ترمذی – که آنرا حسن دانسته و ابن خزیمه و ابن خزیمه آنرا تصحیح نموده و اسناد حدیث صحیح می‌باشد.

و نیز رسول الله ﷺ فرموده: «**بين كل أذانين صلاة، بين كل أذانين صلاة**»: «در میان هر اذان و اقامه‌ای نماز سنت وجود دارد». برای بار سوم فرمود «**لمن شاء**» برای هر کسی که دوست داشته باشد نماز سنت بخواند (به روایت امام بخاری).

و اگر پیش از ظهر چهار رکعت و بعد از آن چهار رکعت بخواند کار خوبی انجام داده. رسول الله ﷺ فرموده: «**من حافظ على أربع قبل الظهر وأربع بعدها، حرمه الله تعالى على النار**»: «کسی که بر چهار رکعت سنت پیش از ظهر و پس از آن محافظت نماید خداوند جسد او را بر آتش دوزخ حرام می‌نماید. (امام احمد و اهل سنن آنرا از ام حبیبه رضي الله عنها روایت نموده‌اند).

منظور این است که دو رکعت به رواتب ظهر اضافه نماید. زیرا رواتب قبل از ظهر چهار رکعت می‌باشد و بعد از آن دو رکعت، اگر دو رکعت دیگر را به آن اضافه نماید آنچه در حدیث ام حبیبه رضي الله عنها

آمده است بدست می‌آید.

درود و رحمت فراوان بر خاتم پیامبران محمد بن عبدالله و بر آل و یاران او باد و نیز بر آن کسانی که تا روز قیامت از او به نیکی تبعیت می‌کنند.

دیکته کننده: عبدالعزیزبن باز رحمه الله